

Van : college van burgemeester en wethouders
Datum : 20 juni 2017
Portefeuillehouder(s) : wethouder Haring
Portefeuille(s) : Onderwijs
Contactpersoon : E. van Andel
Tel.nr. : 8267
E-mailadres : andel.e@woerden.nl

Onderwerp:

Lokale Onderwijsagenda 2017-2018

Kennisnemen van:

De Lokale Onderwijsagenda 2017-2018

Inleiding:

De Lokale Onderwijsagenda is opgesteld in opdracht van het collegebestuur van de gemeente Woerden. Een belangrijke aanleiding voor het opstellen van deze onderwijsagenda is de verandering in het politieke landschap op het gebied van onderwijs, jeugd en participatie. Verschillende landelijke en regionale ontwikkelingen in de afgelopen jaren binnen het Sociaal Domein hebben hun impact op de rol van de lokale overheid op het gebied van onderwijs, zoals de invoering van de nieuwe Jeugdwet, de Participatiewet en de wet Passend Onderwijs. Ook is er een landelijke discussie gestart over de visie op toekomstgericht onderwijs, opgesteld door het Platform Onderwijs 2032, die gevolgen heeft voor de samenstelling van het curriculum in het onderwijs. Over deze ontwikkelingen zijn we in gesprek met onze onderwijspartners. In overleg met de stuurgroep LEA (Lokale Educatieve Agenda) hebben we de speerpunten geselecteerd die op dit moment in het onderwijs van belang zijn. Bovendien is het vraagstuk over inclusie in het onderwijs actueel naar aanleiding van het streven naar inclusie in de samenleving.

De onderwijsagenda sluit aan bij de in januari 2017 vastgestelde investeringsagenda JONG, waarin is vastgelegd dat het aanbod van voorzieningen dat gericht is op de Woerdense jeugd beter moet worden afgestemd op de vraag en de behoefte van jongeren. De onderwijsagenda legt daarnaast de focus op een zo goed mogelijke aansluiting van het onderwijs op de (leer)behoeften van kinderen en jongeren. De doelstelling is dat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen en kunnen opgroeien tot zelfstandige en zelfredzame inwoners.

Kernboodschap:

Korte termijn

De agenda die we nu hebben opgesteld betreft de korte termijn, dat wil zeggen de jaren 2017 en 2018. We geven weer op welke gebieden we ons op dit moment inzetten en waar onze focus ligt voor ook het volgende jaar. In die zin is deze agenda vooral beschrijvend van aard, er worden geen nieuwe ontwikkelingen ingezet of aangevraagd. Wel wordt per speerpunt aangegeven welke behoefte er is aan een eventuele verdere ontwikkeling van bepaalde activiteiten. We hebben behoefte aan een breed gedragen visie vanuit het onderwijsveld in Woerden, op basis waarvan we ontwikkelingen kunnen inzetten voor de langere termijn. In het najaar van 2017 willen we hierover in gesprek met onze partners in het onderwijsveld en hier gezamenlijk draagvlak voor vinden.

Speerpunten

In de onderwijsagenda onderscheiden we vier thema's waar we op dit moment op inzetten om het onderwijs te versterken.

Onderwijs in relatie tot maatschappij betreft de waarde die onderwijs heeft om kinderen en jongeren te laten opgroeien en zich te laten ontwikkelen tot zelfredzame inwoners in Woerden. We willen jongeren kenbaar maken dat ze ertoe doen, hun stem horen. Onderwijs en opvoeding hangen hierbij nauw samen en we vinden het dan ook belangrijk dat ook ouders betrokken zijn bij het onderwijsproces. Onder dit thema vallen onderwijsachterstandenbeleid, ouderbetrokkenheid, burgerschapsvorming en integratie van kinderen van nieuwkomers. Daarnaast draagt onderwijs op gebied van bewegen, natuur en milieu en kunst en cultuur bij aan dit proces van groei naar zelfbewustheid en zelfredzaamheid

Binnen het thema '*onderwijs en economie*' ligt de nadruk op de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Het lokale bedrijfsleven vraagt om werknemers die voldoende geschoold zijn. Het accent ligt op dit moment op de aansluiting tussen onderwijs en techniek. We vinden het van belang dat reeds in het primair en voortgezet onderwijs aandacht wordt besteed aan deze lokale behoefte op de arbeidsmarkt. In de eerste plaats ligt hier een rol voor het onderwijs, maar als gemeente willen we aanvullend hieraan een stimulerende bijdrage leveren. We hebben in het bijzonder aandacht voor jongeren in een kwetsbare positie om ook hen te leiden naar een plaats op de arbeidsmarkt die past bij hun mogelijkheden. Daarnaast hechten we waarde aan volwasseneducatie. Inwoners die in het verleden om welke reden ook minder kansen hebben gehad in het onderwijs willen we stimuleren zich te scholen zodat zij beter in staat zijn te participeren in de maatschappij en op de arbeidsmarkt.

Bij '*Onderwijs en zorg*' gaat het vooral over passend onderwijs; hoe zorgen we ervoor dat ieder kind in Woerden onderwijs volgt dat past bij zijn/haar behoefte? Tot slot hebben we aandacht voor '*onderwijs en huisvesting*'. Als gemeente hebben een wettelijke zorgplicht voor de huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs. We schetsen kort de huidige ontwikkelingen omtrent dit thema.

Financiën:

Deze onderwijsagenda is beschrijvend van aard en vermeldt de bestaande budgetten die op dit moment worden ingezet. Hieronder vallen enkele rijksbudgetten (Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) en het budget voor volwasseneducatie (WEB)). De overige budgetten betreffen bestaande en in de begroting opgenomen bedragen en een budgetoverheveling.

De bestedingsdoelen zijn vastgelegd in het coalitieakkoord 2014-2018 en zijn gericht op het versterken van het onderwijs. In het bestuursakkoord 2017 is opgenomen dat het bestaande (financiële) beleidskader wordt gesteund en dat bestaand beleid wordt voortgezet.

Vervolg:

In het najaar van 2017 zal de discussie met de partners in het onderwijsveld worden opgestart om te komen tot een onderwijsagenda voor de langere termijn.

Bijlagen:

Lokale Onderwijsagenda 2017-2018

De secretaris

drs. M.H.J. van Kruijsbergen MBA

De burgemeester

V.J.H. Molkenboer

Lokale Onderwijsagenda

Woerden

Speerpunten voor 2017 en 2018

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Onderwijs en maatschappij	7
2.1 Onderwijsachterstandenbeleid	7
2.2 Integratie kinderen van nieuwkomers	11
2.3 Ouderbetrokkenheid	13
2.4 Burgerschapsvorming	15
2.5 Bewegingsonderwijs	17
2.6 Kunst- en cultuureducatie	18
2.7 Natuur- en milieueducatie	19
3. Onderwijs en economie	20
3.1 Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt	20
3.2 Jongeren in een kwetsbare positie	21
3.3 Volwasseneducatie	23
4. Onderwijs en zorg	25
4.1 Passend onderwijs	25
5. Onderwijs en huisvesting	27
5.1 Onderwijshuisvesting	27
6. Financieel overzicht speerpunten	29

1. Inleiding

Voor u ligt de lokale onderwijsagenda 2017-2018 van de gemeente Woerden, die is opgesteld in opdracht van het collegebestuur van Woerden. Een belangrijke aanleiding voor het opstellen van deze onderwijsagenda is de verandering in het politieke landschap op het gebied van onderwijs, jeugd en participatie. Verschillende landelijke en regionale ontwikkelingen in de afgelopen jaren binnen het Sociaal Domein hebben hun impact op de rol van de lokale overheid op het gebied van onderwijs. Denk hierbij aan de invoering van de nieuwe Jeugdwet, de Participatiewet en de wet Passend Onderwijs. Ook is er een landelijke discussie gestart over de visie op toekomstgericht onderwijs, opgesteld door het Platform Onderwijs 2032. Daarnaast speelt het vraagstuk over inclusie in het onderwijs een rol naar aanleiding van het streven naar een inclusieve samenleving.

1.1 Landelijke ontwikkelingen

Deze verschillende ontwikkelingen vragen tezamen om meer en intensievere samenwerking, enerzijds tussen gemeenten onderling en anderzijds met het lokale en soms ook regionale onderwijsveld. Deze samenwerking beperkt zich niet meer, zoals tot voor enkele jaren, tot het onderwerp onderwijsachterstanden, maar heeft zich verbreed tot andere werkvelden als jeugdbeleid, zorg en gezondheid, economie en arbeidsmarkt, cultuur, natuur, maar ook integratie, veiligheid, participatie en integratie. Het onderwijs is tegenwoordig sterk integraal verbonden met verschillende maatschappelijke en economische thema's. Dit vraagt om een heroverweging van onze visie op onderwijs op basis waarvan wij als gemeente keuzes maken in ambities en speerpunten om het onderwijs in Woerden mede vorm te geven. Op welke thema's vraagt het onderwijsveld een gemeentelijke bijdrage, waar ligt onze rol en hoe zorgen we gezamenlijk met onze onderwijspartners voor eigentijds en toekomstgericht onderwijs?

Veranderde wetgeving

Door de invoering van de wet Passend Onderwijs in 2014 en de Jeugdwet in 2015 is er inmiddels veel veranderd in de verbinding tussen scholen voor primair en voortgezet onderwijs en de jeugdgezondheidszorg en schoolmaatschappelijk werk. Scholen zijn aangesloten bij samenwerkingsverbanden – in onze regio zijn dat Passenderwijs voor het primair onderwijs en het samenwerkingsverband Regio Utrecht West voor het voortgezet onderwijs – en werken samen om ervoor te zorgen dat alle kinderen een passende onderwijsplek krijgen. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de behoefte aan (extra) onderwijsondersteuning, maar ook naar de behoefte van een leerling aan (medische) zorg tijdens schooltijd. In nauw contact werken scholen, gemeenten, samenwerkingsverbanden, regionaal bureau leerplicht en zorginstellingen samen om het gezamenlijke doel: onderwijs voor *alle* kinderen, te realiseren.

Herziening van het curriculum

Het Platform Onderwijs2032 heeft in 2016 in opdracht van het ministerie van OCW een advies uitgebracht dat antwoord geeft op de vraag welke kennis en vaardigheden leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs nodig hebben om volwaardig in de (toekomstige) samenleving te participeren. Bij veranderingen die gaan over de samenstelling van het curriculum in het onderwijs, is in eerste instantie het onderwijs zelf aan zet. Echter, ook de overheid speelt een rol in het op curriculum dat scholen bieden. Zo geeft de Onderwijsraad in haar werkprogramma 2017 aan dat 'de overheid verantwoordelijk is voor eigentijds onderwijs waarin doelen en eindtermen (mede door de – landelijke – overheid bepaald) de actuele eisen van de maatschappij moeten weerspiegelen, houvast moeten bieden voor het onderwijsveld en door middel van doorlopende leerlijnen voor samenhang tussen schoolsoorten en sectoren moeten zorgen.'

Onderwijs is dus verbonden met maatschappelijke thema's, zoals veiligheid en burgerschapsvorming, en daarnaast verbonden met economische thema's, waaronder de zorg voor een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Dit kunnen we vertalen naar onze lokale situatie. Voor Woerden betekent dit bijvoorbeeld dat we als gemeente een rol spelen in het leggen van een verbinding tussen het onderwijs en maatschappelijke sectoren. We dragen als gemeente bij aan samenhang binnen het onderwijsveld, aan samenwerking en afstemming tussen schoolsoorten en aan aansluiting tussen onderwijs en datgene wat de maatschappij van onze kinderen en jongeren vraagt. Een goede doorgaande leerlijn van jongste kinderen tot oudste jongeren vraagt om natuurlijke aansluitingen tussen de voorschoolse periode, primair en voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs totdat een jongere uiteindelijk het onderwijs verlaat en de arbeidsmarkt instapt. 'Onderwijs en maatschappij' en 'onderwijs en economie' zijn hiermee centrale thema's waaraan activiteiten ter versterking van het onderwijs gekoppeld kunnen worden.

Inclusie in het onderwijs

In Woerden is recent de Lokale Inclusie Agenda opgesteld, die erop is gericht dat elke inwoner van gemeente Woerden gelijkwaardig mee kan doen in de samenleving. Analoog hieraan is ook inclusie in het onderwijs een onderwerp dat onze aandacht vraagt. Het uitgangspunt van inclusie in het onderwijs is, dat ieder kind met welke achtergrond (status, taal, inkomen, talenten en beperkingen) dan ook naar school gaat. In Nederland kennen we op dit moment de systematiek van Passend Onderwijs. Passend Onderwijs is erop gericht een passende onderwijsplek te bieden voor alle kinderen en jongeren, die aansluit op hun leerbehoefte. In tegenstelling tot inclusief onderwijs gaan binnen passend onderwijs kinderen en jongeren met een speciale onderwijsbehoefte (bijvoorbeeld extra zorg of ondersteuning) waaraan de reguliere school niet of onvoldoende kan voldoen, naar het speciaal onderwijs, waar wel tegemoet gekomen kan worden aan hun specifieke leerbehoefte. Hoe in de toekomst verder invulling wordt gegeven aan inclusie in het onderwijs vergt een lange adem, omdat het hier niet alleen gaat om een cultuuromslag, maar ook over een landelijk systeem van hoe we in Nederland ons onderwijs vormgeven. Het is van belang de discussie over dit onderwerp voort te zetten, waarbij het voor alle partijen de doelstelling is dat *alle* kinderen en jongeren in Woerden zich optimaal kunnen ontplooiën en onderwijs volgen. De opgave voor gemeente en onderwijsveld is hiervoor zorg te dragen.

1.2 Lokale ontwikkelingen

Coalitieakkoord en bestuursopdracht

In het coalitieakkoord en analoog daaraan in het bestuursakkoord 2017 is aangegeven dat Woerden *'een regisserende rol wil spelen en wil bijdragen aan een kwaliteitsslag in het onderwijs en het onderwijs in Woerden wil versterken op die thema's en onderwerpen die in onze samenleving van belang zijn en waar de scholen behoefte aan hebben. Leerlijnen van primair onderwijs via het voortgezet onderwijs naar arbeidsmarkt of vervolgonderwijs moeten optimaal zijn'*. In het bestuursakkoord 2017 is opgenomen dat het bestaande (financiële) beleidskader in 2017 wordt gesteund en dat bestaand beleid wordt voortgezet.

Investeringsagenda JONG

In januari 2017 is de investeringsagenda JONG opgesteld, waarin ernaar wordt gestreefd het aanbod van voorzieningen dat gericht is op de Woerdense jeugd beter af te stemmen op de vraag en de behoefte van jongeren. Door te investeren in voorzieningen die een rol spelen in zijn dagelijks leven krijgt ieder kind de kans om gezond en veilig op te groeien en zich te ontplooiën tot zelfredzame volwassene. Onderwijs maakt deel uit van het dagelijks leven van onze jonge inwoners. De onderwijsagenda sluit daarom aan op de investeringsagenda JONG en legt de focus op de mogelijkheden die via het onderwijs worden geboden zodat alle kinderen en jongeren tot 27 jaar in

Woerden zich optimaal kunnen ontwikkelen en hun plaats verwerven in de samenleving als zelfstandige en zelfredzame inwoners.

Korte termijn

In de in maart 2017 vastgestelde bestuursopdracht is aangegeven dat een onderwijsagenda inzicht moet geven in de thema's die voor het onderwijs van belang zijn. Veel ontwikkelingen die het onderwijs versterken en/of ondersteunen lopen al langere tijd en/of zijn recent in gang gezet. In het regulier overleg van de stuurgroep LEA (Lokale Educatieve Agenda), waaraan alle schoolbesturen in Woerden en het samenwerkingsverband Passenderwijs deelnemen, is door deze partijen aangegeven welke inzet zij van de gemeente nodig hebben om gezamenlijk te werken aan het behouden en versterken van de kwaliteit van het onderwijs in de komende jaren. Hieruit is een aantal speerpunten naar voren gekomen waaraan behoefte is en die derhalve in de komende twee jaar onze aandacht zullen vragen.

We willen benadrukken dat we goed onderwijs in Woerden van belang vinden. Het onderwijs in Woerden staat er goed voor en daar zijn we trots op! Samenspel, kennis delen en van elkaar (blijven) leren vinden we van belang. We hebben daarom het voornemen om in het najaar van 2017 een onderwijsactiviteit te organiseren voor iedereen die actief is in het Woerdens onderwijs. Ontmoeting, kennisdeling en samenspel zijn hierbij de sleutelwoorden.

Lange termijn

We focussen in deze agenda nadrukkelijk op onze inzet op de korte termijn en geven inzicht op activiteiten die al plaatsvinden en waaraan op korte termijn behoefte is. Vervolgens kijken we uiteraard ook vooruit naar onze gezamenlijke ambities op de langere termijn. Hier zal, gelet op alle landelijke en lokale ontwikkelingen, nader worden ingegaan op onze visie op onderwijs en zal het vraagstuk centraal staan hoe we als gemeente een kwaliteitsslag kunnen leveren aan het onderwijs dat aansluit bij de lokale Woerdense samenleving. Uitgangspunt bij dit vraagstuk is dat we ons als gemeente Woerden inzetten voor *alle* kinderen en jongeren; iedereen doet mee!

Over hoe we hier gezamenlijk invulling aangeven, willen we in het najaar van 2017 in gesprek met onze onderwijspartners, opdat we als vervolg op deze nu voorliggende korte-termijn-onderwijsagenda een lange-termijnagenda voor het onderwijs kunnen presenteren met daarin een gezamenlijk gedragen visie voor eigentijds en toekomstbestendig onderwijs in Woerden.

1.3 Speerpunten 2017-2018

De speerpunten die in deze onderwijsagenda voor de korte termijn naar voren gekomen, zijn naar voren gekomen uit het overleg met de stuurgroep LEA (Lokaal Educatieve Agenda). Dit betreffen de onderwerpen onderwijsachterstandenbeleid en VVE, onderwijs aan kinderen van nieuwkomers, passend onderwijs, ouderbetrokkenheid, bewegingsonderwijs en techniekonderwijs. Daarnaast zien we ontwikkelingen op ons afkomen die vragen om interventie en in ieder geval om een gezamenlijk optrekken met scholen, zoals burgerschapsvorming, uitsluiting en tweedeling in de samenleving, de zorg om kwetsbare jongeren. Aanvullend daarop willen we een zo compleet mogelijk beeld schetsen waar we als gemeente op het gebied van onderwijs al op inzetten, en zijn ook natuur- en milieueducatie en kunst- en cultuureducatie opgenomen in de onderwijsagenda.

Leeswijzer

We onderscheiden een viertal thema's waarbinnen onze inzet met betrekking tot het versterken van onderwijs in Woerden op dit moment plaatsvindt. De geselecteerde speerpunten worden binnen deze thema's geplaatst.

In het volgende hoofdstuk gaan we eerst in op de verbinding tussen *onderwijs en maatschappij*. Als gemeente vinden we het belangrijk te weten wat kinderen en jongeren bezighoudt, we willen hen een

stem geven en hen laten voelen dat ze opgroeien in een omgeving die ook van hun is en waarin ze voelen dat ze ertoe doen, zoals Micha de Winter (onderwijspedagoog) onlangs zei in zijn lezing over innovatief jeugd- en onderwijsbeleid. Hij geeft aan dat onderwijs en opvoeden nauw samenhangen en beiden bijdragen aan het vormgeven van de samenleving. Ons doel sluit hierop aan; we willen eraan bijdragen dat de Woerdense jeugd zo goed mogelijk is voorbereid op het zelfstandig participeren aan de samenleving, hún samenleving. Achtereenvolgens beschrijven we het uitgangspunt, de huidige situatie en de behoefte aan ontwikkeling die we waarnemen van de speerpunten onderwijsachterstandenbeleid, kinderen van nieuwkomers, ouderbetrokkenheid, burgerschapsvorming, bewegingsonderwijs, kunst- en cultuureducatie en natuur- en milieueducatie.

In hoofdstuk 3 noemen we de speerpunten op het gebied van *onderwijs en economie*. De zorg voor een goede doorlopende leerlijn van de eerste schooldag naar uiteindelijk de eerste werkdag is een onderwerp waar we nadrukkelijk op inzetten. Het streven naar het op elkaar aansluiten van de verschillende onderwijssoorten is in het belang van een soepele aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Op dit punt vraagt met name de verbinding tussen technisch onderwijs en het (lokaal) technisch bedrijfsleven onze aandacht. Jongeren in een kwetsbare positie vragen onze bijzondere aandacht, ook hier besteden we aandacht aan. Onderwijs en ontwikkeling zijn niet alleen voorbehouden aan jonge mensen. Ook ouderen die zich verder willen ontwikkelen of in het verleden om wat voor reden ook een achterstand hebben opgelopen, willen we als gemeente ondersteunen. Een ‘leven lang leren’, van jong tot oud, is het motto. Volwasseneducatie maakt daarom ook deel uit van de onderwijsagenda en behandelen we als derde speerpunt binnen dit thema.

Op het gebied van *onderwijs en zorg* kennen we als speerpunt het Passend onderwijs. We geven in hoofdstuk 4 aan op welke wijze hier nu vorm aan wordt gegeven en welke ontwikkelingen we zien. In hoofdstuk 5 komt het speerpunt onderwijshuisvesting aan de orde. We geven aan waar nu op wordt ingezet en welke ontwikkelingen we op korte termijn verwachten.

In hoofdstuk 6 geven we tot slot een financieel overzicht van de speerpunten die zijn besproken.

Onderstaand schema biedt een overzicht van de thema's en de speerpunten per hoofdstuk.

	Thema	Speerpunt
Hoofdstuk 2	Onderwijs en maatschappij	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsachterstandenbeleid • Integratie kinderen van nieuwkomers • Ouderbetrokkenheid • Burgerschapsvorming • Bewegingsonderwijs • Kunst- en cultuureducatie • Natuur- en milieueducatie
Hoofdstuk 3	Onderwijs en economie	<ul style="list-style-type: none"> • Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt • Jongeren in een kwetsbare positie • Volwasseneducatie
Hoofdstuk 4	Onderwijs en zorg	<ul style="list-style-type: none"> • Passend Onderwijs
Hoofdstuk 5	Onderwijs en huisvesting	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijshuisvesting

2. Onderwijs en maatschappij

2.1 Onderwijsachterstandenbeleid

2.1.1 Uitgangspunt

Het beleid dat gericht is op het tegengaan van onderwijsachterstanden is ingegeven door het gegeven dat bepaalde groepen kinderen en jongeren in de leerplichtige leeftijd door een ongunstige economische, sociale of culturele achtergrond een groter risico hebben om leerachterstanden op te lopen. Deze kinderen lopen een grotere kans om tijdens hun schoolloopbaan achterop te raken. Hierdoor ontstaat de kans dat zij hun talent niet kunnen benutten (onderpresteren) en minder ontwikkeld en lager opgeleid dan mogelijk naar de arbeidsmarkt uitstromen. Om deze kansongelijkheid tegen te gaan, wordt met het onderwijsachterstandenbeleid (OAB) beoogd achterstanden in een vroeg stadium op te sporen en te bestrijden. Taalvaardigheid wordt gezien als een belangrijke factor voor schoolsucces en derhalve is de laatste jaren de nadruk sterk komen te liggen op het vroegtijdig signaleren van taalachterstanden en de oorzaken daarvan. Daarnaast richt het OAB zich ook op het voorkomen van sociale, economische en culturele oorzaken om eenmaal opgelopen (onderwijs)achterstanden te verminderen.

Ons uitgangspunt met betrekking tot het OAB is dat alle Woerdense kinderen dezelfde kansen moeten krijgen en de schoolloopbaan kunnen volgen die past bij hun talenten. Onze inzet om dit mogelijk te maken verspreidt zich over de verschillende schoolsoorten van voor- en vroegschoolse educatie, het primair en het voortgezet onderwijs tot aan het middelbaar beroepsonderwijs. Het grootste deel van dit budget gaat naar de jongste groep kinderen binnen de voor- en vroegschoolse periode; daarnaast worden middelen ingezet voor bijvoorbeeld schakelklassen, zomerscholen, ouderbetrokkenheid en leesbevorderingsprojecten voor andere doelgroepen.

2.1.2 Huidige situatie

In Woerden wordt op verschillende wijzen ingezet op het voorkomen van taal- en onderwijsachterstanden binnen de verschillende schoolsoorten. Per doelgroep geven we kort aan op welke manier we dit op dit moment doen.

Kinderen van 0 tot 6 jaar

De nadruk bij het onderwijsachterstandenbeleid ligt op de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)¹, gericht op kinderen van 0 tot 6 jaar. Reden hiervoor is dat het zo vroeg mogelijk aanpakken van (dreigende) onderwijsachterstanden leidt tot de beste resultaten. We sluiten hiermee aan op de investeringsagenda JONG, waarin we aangeven welke maatschappelijke effecten we willen behalen met het investeren 'aan de voorkant'. Daarmee bedoelen we dat door het investeren in het voorliggende veld (ondersteuning in het dagelijks leven en dichtbij de kinderen en hun ouders) op termijn een verschuiving kan plaatsvinden van de inzet van zwaardere zorg naar laagdrempelige, vrij toegankelijke en lichte ondersteuning. Het uiteindelijke doel van deze aanpak is dat kinderen die tot de doelgroep² VVE behoren zonder taalachterstand kunnen doorstromen naar groep 3. De voorschoolse educatie (op de kinder- en peuteropvanglocaties) is gericht op de 2 tot 4-jarigen,

¹ Het onderwijsachterstandenbeleid is onlangs door het ministerie controversieel verklaard. Dit betekent dat de bijdrage voor 2018 gelijk zal zijn aan die van 2017. Voor de jaren daarna kan deze situatie wijzigen.

² In de gemeente Woerden hanteren we de volgende drie doelgroepen:

1. Kinderen met een dreigende taalachterstand waarvan beide ouders een opleidingsniveau hebben van maximaal LBO/VMBO-k/MBO niveau-1. Het budget (OAB) is op basis van deze groep bepaald.
2. Kinderen met een dreigende taalachterstand van niet westerse allochtonen of van Turkse of Poolse ouders.
3. Kinderen met een dreigende (taal)achterstand waarvan het consultatiebureau van mening is dat er extra (taal)ondersteuning geboden moet worden.

waarbij de gemeente verantwoordelijk is voor de uitvoering; de vroegschoolse educatie is gericht op de 4 tot 6-jarigen en wordt uitgevoerd door het primair onderwijs.

De kinderopvang in Woerden is, zoals opgelegd door het rijk, inmiddels geharmoniseerd waarbij de opvang op peuterspeelzalen en door de kinderopvang gelijk zijn geschakeld wat betreft kwaliteit, toezicht en financiën. Alle locaties in Woerden voldoen nu aan de kwaliteitseisen die het rijk heeft opgelegd met betrekking tot de scholing van pedagogisch medewerkers voor VVE³. Daarnaast mogen er geen vrijwilligers meer als beroepskracht op de peutergroepen staan, is een vierogen-principe⁴ van kracht en is de financieringsstructuur voor werkende ouders vereenvoudigd⁵. Tot slot wordt segregatie voorkomen door doelgroep- en niet-doelgroepkinderen in gemengde groepen op te vangen.

De werving, indicatie en toeleiding van kinderen die in aanmerking komen voor VVE verloopt via het consultatiebureau. Na indicatie kunnen ouders hun kind aanmelden bij een van de kinderopvanglocaties in Woerden. In 2016 was het bereik van de kinderen die in aanmerking kwamen voor VVE 98%; omdat vrijwel alle ouders het consultatiebureau bezoeken zijn vrijwel alle kinderen in beeld. Op dit moment worden in Woerden 100 kinderen opgevangen en in hun ontwikkeling begeleid op een VVE-locatie.

De VVE-kinderen van 2,5 tot 4 jaar worden voor 10 uur per week (verdeeld over 2 dagdelen) opgevangen op een kinderdagverblijf of een peutergroep waar ze een gericht aanbod krijgen om zich spelenderwijs te ontwikkelen. Het evidence-based VVE-programma Puk en Ko wordt ingezet om de ontwikkelingskansen van kinderen te vergroten. Bij de doorstroom naar het basisonderwijs is sprake van een 'warme overdracht', in een persoonlijke overdracht van kinderopvang naar basisschool wordt ieder kind overgedragen. Naast de begeleiding op de kinderopvanglocatie zelf zijn er enkele aanvullende activiteiten en projecten die de ontwikkelingskansen van deze kinderen vergroten:

Ouderbetrokkenheid:

Ouderbetrokkenheid maakt onderdeel uit van de richtlijn van het Rijk voor voorschoolse educatie. De gemeente heeft daarmee ook een verantwoordelijkheid ouderbetrokkenheid te stimuleren. Deze verantwoordelijkheid bestaat uit het zorgdragen voor het stimuleren van de ontwikkeling van jonge kinderen in hun taalontwikkeling in de VVE-opvang zodat zij een goede start kunnen maken in het basisonderwijs en daarnaast uit het zorgdragen voor preventieve ondersteuning in de opvoeding. Om ouders bij de taalontwikkeling van hun kind te betrekken vindt een aantal activiteiten binnen het VVE-aanbod plaats. Voordat een VVE-kind wordt geplaatst, wordt met de ouders besproken wat van hen verwacht wordt. Met de ondersteuning van deskundigen worden ouders gestimuleerd in hun betrokkenheid bij het leerproces van hun kind, wat in het belang is van de (taal)ontwikkeling van hun kind. Ook binnen de taalprojecten BoekStart en Taalvisite wordt de betrokkenheid van ouders bij de taalontwikkeling van hun kind gestimuleerd.

Taalprogramma BoekStart:

Onderzoek wijst uit dat het achterstandskinderen vooral ontbreekt aan kennis van de wereld, en dat dus veel voorlezen, veel zelf lezen en goed woordenschatonderwijs van groot belang is. Hier sluit het programma BoekStart op aan. Het programma gaat uit van de gedachte dat kinderen die al op jonge leeftijd in aanraking komen met boeken een voorsprong (op school) ontwikkelen, waar ze hun hele

³ VVE-medewerkers moeten voldoen aan de 3F-taaleis. Deze eis staat gelijk aan havo- of mbo 4-niveau. Indien zij niet beschikken over dit taalniveau, dienen zij getoetst en geschoold te worden om te voldoen aan de 3F-taaleis.

⁴ Het vierogen-principe houdt in dat de houder van een kinderdagopvangorganisatie de dagopvang op zodanige wijze organiseert, dat de beroepskracht of de beroepskracht in opleiding de werkzaamheden uitsluitend kan verrichten terwijl hij gezien of gehoord kan worden door een andere volwassene.

⁵ Het gelijktrekken van de financieringsstructuur stimuleert een eerlijker speelveld tussen kinderopvang en peuterspeelzaalwerk. Werkende ouders kunnen kinderopvangtoeslag aanvragen voor opvang in een voorschoolse voorziening van hun keuze. Voorheen konden werkende ouders kinderopvangtoeslag aanvragen voor alleen kinderopvang.

leven voordeel van hebben. In Woerden wordt dit voorleesproject door de bibliotheek aangeboden aan de kinderopvang voor kinderen van 0 tot 4 jaar. Ouders worden betrokken en aangemoedigd ook thuis meer voor te lezen.

Project Taalvisite:

Taalvisite is een ander project dat het voorlezen stimuleert om de taalachterstand bij kinderen te verkleinen en het leesplezier te vergroten. Bibliotheek Het Groene Hart, de Woerdense scholen en kinderopvang werken met de inzet van vrijwilligers samen om de taalachterstand bij kinderen tussen 2 en 12 jaar te verkleinen. Kinderen die gebruik maken van het taalvisite worden gesignaleerd via het onderwijs, kinderopvang of consultatiebureau en vervolgens aangemeld bij de bibliotheek. 26 Weken lang leest een hiervoor opgeleide vrijwilliger van Taalvisite een kind voor. Ouders worden actief betrokken bij de leesontwikkeling van hun kind. Een neveneffect van het project is dat ouders die moeite hebben met lezen op deze manier gesignaleerd kunnen worden en kunnen worden doorverwezen naar het Taalhuis (waarvan de bibliotheek de trekker is), om naar behoefte en via maatwerk de eigen taalvaardigheden te versterken.

De uitvoering van vroegschoolse educatie is in handen van de basisscholen. Zij ontvangen rijksmiddelen voor kinderen met een VVE-indicatie. Daarnaast wordt in de bovenschoolse voorziening, de 'Schakelklas' extra taalondersteuning geboden voor deze doelgroep.

Schakelklas

Voor kinderen uit groep 1 en 2 (en soms groep 3), waarbij de taalontwikkeling zodanig stagneert dat het gehele onderwijsleerproces dreigt vast te lopen, kan hulp worden geboden in de schakelklas. Door in een specifieke setting taalachterstanden bij kinderen aan te pakken wordt geprobeerd het kind aansluiting te laten hervinden bij het leer- en leesproces in de groep op de eigen basisschool. De schakelklas is gevestigd in de Rembrandt van Rijnschool, waar kinderen van verschillende scholen twee dagdelen per week taalbegeleiding krijgen. De overige dagen zitten zij op hun eigen basisschool. Het aantal kinderen dat per schooljaar gebruik maakt van de schakelklas varieert van 12 tot 18 kinderen.

Er is intensief contact tussen de leerkracht van de schakelklas en de basisschool waar de leerling ingeschreven staat. Voor het afnemen van toetsen wordt de logopediste van Passenderwijs ingezet, die is tevens sparringpartner is voor de schakelklasleerkracht en ondersteuning kan bieden bij het opstellen van begeleidingsplannen voor leerlingen. De resultaten van deze voorziening zijn goed; vrijwel ieder kind blijkt minimaal 1 of 2 niveaus vooruit te gaan op de verschillende taalonderdelen.

2.1.3 Behoeft aan ontwikkeling

- Voor kinderen van laagopgeleide ouders en allochtone kinderen is het moeilijk de achterstand die op jonge leeftijd ontstaan is in te lopen. In het kader van 'talentontwikkeling' willen we samen met de ouders extra inzetten op deze doelgroep. Gedacht wordt aan het aanbieden van een extra VVE-dagdeel in combinatie met het aanbieden van extra activiteiten door de ouders. Met de samenwerkingspartners VVE vinden gesprekken plaats om dit onderwerp verder uit te werken.
- De betrokkenheid van ouders is onmisbaar bij het tegengaan van onderwijsachterstanden. We vragen van ouders betrokken te zijn bij de (taal)ontwikkeling van hun kind. We willen samen met ouders de relatie tussen kinderopvang, school en ouders versterken en hen actiever betrekken bij de aanpak van de verschillende wijzen van taalstimulering van kinderen. We willen ouders zelf meer betrekken bij onze inzet en wij zullen hen dan ook in het vervolgtraject waarin we onze visie voor de langere termijn vormgeven vragen met ons mee te denken.
- Binnen de wijken Molenvliet en Schilderskwartier, de wijken waar met afstand de meeste VVE-kinderen worden opgevangen, vindt regelmatig een Brede school overleg plaats tussen scholen, kinderopvang, jeugdgezondheidszorg, Welzijn Woerden en de gemeente. Deze samenwerking wordt door de deelnemende partijen als positief ervaren en vraagt om vervolg. Met deze

gezamenlijke inzet wordt in daar waar de behoefte op dit moment het grootst is ingezet op het versterken van de doorgaande leerlijn.

2.2 Integratie kinderen van nieuwkomers

2.2.1 Uitgangspunt

Ons uitgangspunt is dat alle Woerdense kinderen dezelfde kansen moeten krijgen en de schoolloopbaan kunnen volgen die past bij hun talenten. Voor kinderen die nog maar kort in Nederland zijn en de taal nog niet spreken, geldt dit ook. Om hen zo snel mogelijk voldoende taalvaardig te maken zodat ze kunnen instromen in het regulier onderwijs, hebben we verschillende voorzieningen opgericht voor de verschillende doelgroepen.

2.2.2 Huidige situatie

We onderscheiden de ondersteuning van kinderen van nieuwkomers en jongeren die in Nederland onderwijs volgen naar drie doelgroepen: 0 tot 6 jaar; 6 tot 12 à 13 jaar; 12 tot 27 jaar.

Kinderen van 0 tot 6 jaar

De jongste kinderen doen mee met het VVE-programma en leren spelenderwijs de Nederlandse taal op de verschillende kinderopvanglocaties. Ook de kinderen in de vroegschoolse opvang, de kleuters, gaan naar groep 1 en 2 en leren de taal door speelse activiteiten en in het spel met andere leerlingen. Vanaf groep 3, het moment dat kinderen leren lezen, worden deze kinderen opgevangen in een voorziening die erop is gericht zich zo snel mogelijk het Nederlands eigen te maken, om door te kunnen stromen naar het regulier onderwijs.

Kinderen van 6 tot 12 à 13 jaar

Eerste Opvang Anderstaligen

In 2016 is er een Eerste Opvang voor Anderstalige kinderen ('EOA' of de 'taalschool'), opgericht voor kinderen van 6 tot 13 jaar. De eerste opvang wordt gerealiseerd door de Rembrandt van Rijnschool en wordt uitgevoerd door Stichting Klasse. Deze school kan de benodigde faciliteiten bieden en binnen de stichting beschikt men over de gewenste expertise en ervaring. De opvang kende in 2016 een slow start, omdat het aantal verwachte gezinsherenigingen enige tijd stagneerde. Met het tot stand komen van gezinsherenigingen is het aantal kinderen dat hier wordt opgevangen gestegen. Inmiddels zijn er twee groepen. Kinderen krijgen hier een jaar tot maximaal 1,5 jaar intensief taalonderwijs. Op het moment dat het kind de Nederlandse taal voldoende beheerst, gaat het terug naar de reguliere basisschool in de eigen woonomgeving, of indien nodig naar een gespecialiseerde wijksschool⁶ in de nabije woonomgeving.

Ouders van kinderen op de Rembrandt van Rijnschool worden vanuit de taalschool toegeleid naar taallessen via het burgerinitiatief 'Wij zijn Woerden'. Deze organisatie zet vrijwilligers in om de ouders van de leerlingen op de Rembrandt van Rijnschool taallessen te geven.

Summerschool

Voor de kinderen van de taalschool komt er in de zomer van 2016-2017 de mogelijkheid om gedurende drie weken in de zomervakantie de 'Summerschool' te bezoeken. Deze pilot is bedoeld om hun taalniveau in de zomervakantie extra kracht bij te zetten en is een samenwerkingsproject tussen gemeente Woerden, Welzijn Woerden, Rembrandt van Rijnschool, Wij zijn Woerden. De laatste verzorgt ook in de zomervakantie extra taallessen voor de ouders tijdens de lesdagen.

Jongeren van 12 tot 27 jaar

Kinderen van statushouders kunnen doorgaans niet direct instromen in het reguliere voortgezet onderwijs, omdat zij de Nederlandse taal nog niet goed beheersen. Taalondersteuning voor deze

⁶ Indien een kind nog nadere taalondersteuning nodig heeft die de reguliere basisschool niet kan bieden, kan het doorverwezen worden naar een van de wijksscholen waar het nog enige tijd extra taalondersteuning krijgt. De wijksscholen zijn: R. De Jagerschool (SPCO), W. van Oranje (SPCO), Wegwijzer (Kalisto) en St. Bavo (Kalisto).

groep vindt plaats in de Internationale Schakelklas. Indien de jongere naar het beroepsonderwijs gaat, kan hij of zij in aanmerking komen voor een geïntegreerd traject.

Internationale Schakelklas (ISK), Ithaka

Voor leerlingen vanaf het voortgezet onderwijs die de Nederlandse taal niet, of nog niet voldoende, beheersen, is een Internationale SchakelKlas (deze ISK draagt de naam *Ithaka*) ingericht. De Nuovo Scholengroep (Utrecht) verzorgt via hun ISK-onderwijs, onderwijs aan jongeren die de Nederlandse taal onvoldoende machtig zijn om in het reguliere voortgezet onderwijs mee te kunnen komen. ISK-leerlingen zijn leerplichtige leerlingen die een (tijdelijke) verblijfsstatus in Nederland hebben. Het doel van de opvangklas is dat de leerlingen binnen één à anderhalf jaar voldoende Nederlands leren. Na deze periode kunnen zij instromen in het reguliere voortgezet onderwijs of het middelbaar beroepsonderwijs.

Geïntegreerde trajecten (GIT)

Jongeren die na hun 15e naar Nederland zijn gekomen en nog onvoldoende Nederlands spreken om een Mbo-opleiding te kunnen volgen, bestaat de mogelijkheid een geïntegreerd traject te volgen. Een geïntegreerd traject is een gewone beroepsopleiding op Mbo-niveau met theorie- en praktijklessen op school naast stages of werk in erkende leerbedrijven. Dit traject versnelt de mogelijkheid om een vakdiploma te behalen, waarmee iemand meer kans heeft op werk. Via ROC Utrecht kunnen op dit moment deze geïntegreerde trajecten worden gevolgd.

2.2.3 Behoeftte aan ontwikkeling

- Door de intensieve samenwerking in het primair onderwijs tussen schoolbesturen, samenwerkingsverband en gemeente, kan snel ingespeeld worden op ontwikkelingen op het gebied van de doorgaande leerlijn. De ontwikkelingen omtrent de taalschool en de Summerschool zijn nog pril en vragen een adequaat zorgvuldig vervolg. Afhankelijk van de resultaten zal de pilot worden voortgezet en zal de doelgroep worden verbreed naar alle kinderen met een onderwijsachterstand. Zo nodig zullen meerdere partijen worden betrokken.
- Er is behoefte aan meer contact tussen de scholen van het voortgezet en beroepsonderwijs en de gemeente over de opvang van niet-Nederlandse jongeren en hun onderwijskansen. Met een intensieve(re) samenwerking willen we deze kansen voor ieder kind en iedere jongere beter monitoren, met speciale aandacht voor de overstapmomenten van de ene naar de volgende schoolsoort. Op deze manier wordt de doorgaande leerlijn gewaarborgd.

2.3 Ouderbetrokkenheid

2.3.1 Uitgangspunt

Kinderen ontwikkelen en ontplooiën zich in hun thuisomgeving en op school. Hiermee zijn opvoeding en onderwijs nauw met elkaar verbonden. Voor een optimale ontwikkeling van kinderen is het van belang dat er een goede verbinding is tussen opvoeding (door ouders en/of verzorgers) en onderwijs (van voorschoolse opvang tot beroepsonderwijs). Een gelijkwaardige samenwerking tussen ouders en school vergroot de kans dat kinderen zich optimaal ontwikkelen en ontplooiën. Ouders en/of verzorgers en de professionals in het onderwijs zijn in de eerste plaats verantwoordelijk voor deze samenwerking. We vinden het dan ook belangrijk dat ouders vanaf het moment dat hun kind naar opvang of naar school gaat, betrokken zijn bij het leerproces van hun kind. Door als onderwijsinstelling reeds van jongs af aan goed contact te hebben met de ouders, wordt het vanzelfsprekend dit voort te zetten in de volgende onderwijssoorten, zoals het primair en het voortgezet onderwijs.

2.3.2 Huidige situatie

In Woerden worden op de verschillende VVE-locaties ouders betrokken bij het leer- en ontwikkelproces van hun kind. Dit gebeurt door hen te laten meedraaien op de VVE-locaties en hen te stimuleren thuis voor te lezen en Nederlands met hun kind te spreken. Taalprojecten als BoekStart en Taalvisite dragen tevens bij aan het vergroten van ouderbetrokkenheid.

Op het primair, het voortgezet en het middelbaar beroepsonderwijs worden ouders door de scholen betrokken bij het onderwijsproces van hun kind door ouderavonden, organisatie van activiteiten op school, thema-avonden voor ouders of de momenten van keuzes van vakken en voor vervolgopleidingen. De betrokkenheid van ouders bij de school neemt wel geleidelijk af naarmate een leerling vordert in zijn/haar onderwijsloopbaan.

Met het oog op het maken van een keuze voor een vervolgopleiding, heeft de Techniekschool met het project de T-factor voor zowel primair als voortgezet onderwijs getracht ouders meer te betrekken bij de keuze voor technische vakken of een technisch profiel. Het uiteindelijke doel van het project is om bij jongeren en ouders een realistisch beeld van de werkzaamheden binnen de techniek te creëren. Met name op de Rembrandt van Rijnschool bleek dit project succesvol. Vanwege de hoge kosten van het project is het onzeker of de pilot een vervolg krijgt.

Ouderbetrokkenheid kent nog een andere dimensie dan alleen het stimuleren van de taalontwikkeling of het betrekken van ouders bij het leerproces of de keuze voor een studierichting. Dit betreft de signalering van een toenemende uitsluiting en mogelijke tweedeling in de samenleving, die een weerspiegeling kent op scholen. Er blijkt soms sprake zijn van groepsvorming door jongeren van verschillende culturele achtergronden, wat tot ongewenste situaties kan leiden op zowel school als buiten de school. Een goed begrip van de achtergronden van deze verschillende culturele achtergronden van jongeren op school is belangrijk en kan worden bereikt door goed met zowel jongeren als hun ouders in contact te blijven. Ouderbetrokkenheid speelt in die zin ook een rol bij culturele integratie van jongeren. In dit kader is het van belang dat ook het voortgezet onderwijs in gesprek blijft met de ouders van de leerlingen. In september 2016 is een bijeenkomst georganiseerd in samenwerking met de Stichting School en Veiligheid met als doel de scholen die hiermee worstelen handvatten aan te reiken om met deze ouders goed contact te blijven houden. Dit blijkt niet altijd eenvoudig te zijn en het is daarom van belang dit initiatief een vervolg te geven.

2.3.3 Behoeft aan ontwikkeling

- In het kader van de landelijke richtlijn VVE blijft ouderbetrokkenheid op de agenda staan. In de investeringsagenda JONG is ouderbetrokkenheid opgenomen als een van de aandachtsterreinen voor een integrale, preventieve aanpak voor het vroegtijdig signaleren van achterstanden en het stimuleren van de betrokkenheid van ouders bij het onderwijsproces. In de werkgroep

'Ouderbetrokkenheid' van de Investeringsagenda JONG zal dit onderwerp aan de orde worden gesteld en zullen afspraken worden gemaakt over de wijze waarop ouderbetrokkenheid in relatie tot het onderwijs verder vormgegeven kan worden. We vinden het van belang hier behalve met professionals ook met ouders over te spreken.

- Op de scholen voor voortgezet onderwijs worden ouders op verschillende wijzen betrokken en participeren ouders in raden en werkgroepen. Dit is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van de scholen zelf. We willen met de scholen nader bespreken op welke wijze de gemeente haar rol kan oppakken in het kader van ouderbetrokkenheid. Waar vullen we elkaar aan? Daarbij gaat het om het keuzeprocés voor hun vervolgopleiding waar leerlingen voor staan. We zullen de resultaten van de T-factor evalueren en met scholen onderzoeken of en op welke wijze een dergelijk project een vervolg kan krijgen.
- Het in contact blijven met ouders is op de voorschoolse opvang en in het primair onderwijs en zekere mate vanzelfsprekend. Lastiger is het om ouders te blijven betrekken op het voortgezet onderwijs. Er ontstaat dan meer afstand en de leerling wordt gaandeweg meer en meer zelf het aanspreekpunt voor school. Echter, juist op het moment dat er problemen ontstaan blijkt het lastig contact met de ouders te vinden. Daarom hechten we waarde aan het preventief betrekken van ouders bij de school. Hoe en op welke wijze we dit kunnen doen en hoe we scholen hierbij kunnen ondersteunen, willen we samen met de scholen, ouders en eventueel andere partners nader onderzoeken.

2.4 Burgerschapsvorming

2.4.1 Uitgangspunt

Bij (actief) burgerschap gaat het om het actief meedoen aan de samenleving, een deel van die samenleving te willen zijn en er een positieve bijdrage aan te leveren. Bij burgerschapsvorming zijn vooral houdingen en vaardigheden van belang.

Het accent bij burgerschapsvorming op school ligt op het gebruiken van de school als oefenplaats: het oefenen van democratische principes in de klas en op school en het bijdragen door leerlingen aan de kwaliteit van de school door ze verantwoordelijkheden en ruimte voor initiatieven te geven. Het landelijk Platform Onderwijs 2032 heeft aangegeven dat burgerschapsvorming een prominentere plaats moet krijgen in de vaste kern van het onderwijsaanbod dan nu het geval is. Scholen moeten, zo zegt het Platform, het als opdracht zien om jongeren te leren hoe ze in een democratische samenleving kunnen functioneren. Het onderwijs zal burgerschapsvorming vanaf 2020 op moeten nemen als verplicht vak binnen het onderwijscurriculum.

2.4.2 Huidige situatie

Het ministerie van OCW heeft in zijn kamerbrief van februari 2017, in navolging van het Platform 2032, aangegeven dat nader wordt omschreven wat de rol van het onderwijs is en hoe scholen in staat moeten worden gesteld het vak burgerschapsvorming te geven. Belangrijke elementen binnen burgerschapsvorming zijn het begrip van de werking van de democratische rechtsstaat, kennis van mensenrechten, sociale vaardigheden en omgangsvormen en het beschikken over een maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Maatschappelijke Stage

Op dit moment geven het Kalsbeek College en het Minkema College ook door het opnemen van een verplichte maatschappelijke stage in het onderwijspakket invulling aan burgerschapsvorming. Het primaire doel van een maatschappelijke stage is jongeren tijdens hun schooltijd kennis te laten maken met de samenleving en daar een vrijwillige bijdrage aan te leveren. Een bijkomend doel van maatschappelijke stage is dat jongeren de belangstelling kunnen ontwikkelen om zelf na hun studie of later vrijwilligerswerk te doen. Overigens beleven de meeste leerlingen een maatschappelijke stage als een leuke, waardevolle en soms spannende ervaring, waarbij hij of zij veel kan leren.

Toenemende uitsluiting en tweedeling

In het afgelopen jaar is in onze gemeente een trend waargenomen van toenemende uitsluiting en mogelijke tweedeling en lijkt er meer sprake van een wij/zij-denken die de verschillen en tegenstellingen tussen culturele groepen lijken te vergroten. Zowel op de scholen als buiten scholen ondervinden we in de gemeente Woerden de gevolgen van deze ontwikkeling. Het is het van belang dit onderwerp bij jongeren bespreekbaar te maken. De school biedt ruimte als veilige oefenplaats voor dit gesprek en kan daarmee een bijdrage leveren aan burgerschapscompetenties. Hieronder worden onder meer verstaan kritisch denken, een mening vormen, samenwerking, presenteren, debatteren en argumenteren, leren een moreel oordeel te geven en ethisch te reflecteren op het eigen handelen van burgerschap. Het voorkomen van criminele aanwas en een preventieve inzet omtrent uitsluiting en tweedeling zijn aandachtsterreinen in de investeringsagenda JONG. Met een inzet vanuit het onderwijs op burgerschapsvorming kan gezamenlijk met het onderwijs worden opgetrokken om de veiligheid te handhaven en het veiligheidsgevoel te waarborgen.

2.4.3 Behoeftte aan ontwikkeling

- Behalve door scholen zelf is vanuit het jongerenwerk (Jeugdpoint, StreetCornerWork, Dunya) in 2016 en 2017 veel aandacht besteed aan het gegeven dat de tegenstellingen tussen groepen jongeren scherper worden. Met de (versterkte) verplichting aan scholen om burgerschapsvorming

op te nemen in het curriculum wordt de rol van het onderwijs met betrekking tot dit onderwerp groter. Het is voor ons als gemeente van belang om met partners en professionals uit het onderwijswerkveld en het jeugd- en jongerenwerk een gezamenlijk plan van aanpak op te stellen over hoe het onderwijs nog meer kan bijdragen aan de preventieve inzet op het voorkomen van uitsluiting en de tweedeling in de maatschappij en hoe andere partijen de scholen daarbij kunnen ondersteunen.

2.5 Bewegingsonderwijs

2.5.1 Uitgangspunt

De kerndoelen van bewegingsonderwijs zijn dat kinderen de belangrijkste bewegings- en spelvormen ervaren en uitvoeren en dat kinderen met anderen op een respectvolle manier aan bewegingsactiviteiten deelnemen, afspraken maken over het reguleren daarvan, de eigen bewegingsactiviteiten inschatten en daarmee bij activiteiten rekening houden. Daarnaast is het algemeen bekend dat sport en bewegen een belangrijke rol bij spelen bij de preventie van gezondheidsproblemen en het hebben van een gezonde leefstijl. Daarom is het aanleren van een goede motoriek van belang voor een actieve leefstijl, nu en later, en de algehele ontwikkeling van kinderen en jongeren. In het deelplan sportstimulering van de gemeente Woerden (maart 2017) wordt aangegeven dat het sporten zelf een doel op zich is, maar dat sport daarnaast een belangrijk middel is voor het bevorderen van fysieke en mentale gezondheid, sociale cohesie, participatie en sociale en fysieke veiligheid.

Het uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor bewegingsonderwijs sluit hierbij aan, namelijk dat kinderen vroegtijdig kennismaken met een bewegingscultuur, wat uiteindelijk positief bijdraagt aan hun fysieke ontwikkeling, leefstijlontwikkeling en uiteindelijk hun schoolprestaties.

2.5.2 Huidige situatie

In het deelplan Sportstimulering wordt een overzicht gegeven van het aanbod van sportactiviteiten aan kinderen en jongeren. De activiteiten waarbij het onderwijs is betrokken zijn de naschoolse (sport)activiteiten en de methodiek Sportsterren, die wordt aangeboden door Beweegteam Woerden en de inzet van vakleerkrachten door de Stichting Schoolsport Woerden. Jaarlijks worden door de Stichting Schoolsport de schoolsporttoernooien georganiseerd waar leerlingen vol enthousiasme aan meedoen.

Om sport ook binnen het onderwijs te stimuleren, heeft het College van B&W in maart 2017 besloten om via een kwaliteitsimpuls voor het bewegingsonderwijs in 2017 en 2018 in te zetten op het versterken van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs.

Eind 2016 is een zogenaamd regeling voor een zwemvangnet vastgesteld. Dit houdt in dat we willen dat allen kinderen bij het verlaten van de basisschool in het bezit is van een zwemdiploma. Voor sommige kinderen blijkt dit om uiteenlopende redenen lastig. De bijzondere bijstand, de declaratieregeling en Stichting Leergeld bieden mogelijkheden voor kinderen waar financiële problemen de reden zijn voor het niet hebben van een diploma in groep 8. In samenwerking met de GGD worden deze kinderen achterhaald en geleid naar het behalen van een diploma.

2.5.3 Behoefte aan ontwikkeling

De kwaliteitsimpuls voor het bewegingsonderwijs bestaat uit de volgende elementen:

- Deskundigheidsbevordering groepsleerkrachten met bevoegdheid bewegingsonderwijs;
- Scholing groepsleerkrachten zonder bevoegdheid bewegingsonderwijs;
- Investeren in buitenspelen op het schoolplein door het stimuleren van de inzet van de methodiek Sportsterren;
- Eigen initiatief scholen om te investeren in bewegingsonderwijs. Via deze extra inzet op bewegingsactiviteiten willen we kinderen stimuleren meer te sporten en investeren we in een versterking van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs in Woerden.
- We willen de samenwerking met de GGD, Woerden Sport en Ferm Werk verbeteren om kinderen te begeleiden naar een zwemdiploma voordat zij de basisschool verlaten. Hierover zullen we onze afspraken met deze organisaties verbeteren.

2.6 Kunst- en cultuureducatie

2.6.1 Uitgangspunt

Op het gebied van kunst- en cultuureducatie maken leerlingen kennis met kunstzinnige en andere culturele uitingen. Tijdens het leerproces ontdekken ze daarbij hoe zij hier ook zelf vorm aan kunnen geven en krijgen oog voor de kunstzinnige en culturele diversiteit in de Nederlandse samenleving en de diverse culturen in de wereld.

Een andere reden die we met betrekking tot educatie in kunst en cultuur van belang vinden is, dat het kinderen en jongeren in hun kennis en persoonlijkheidsvorming voorbereidt op een snel veranderende en innovatieve omgeving. Het zelf doen en zelf creëren stimuleert het zelfvertrouwen en talentontwikkeling en draagt daarmee bij aan de ontwikkeling van jongeren tot zelfbewuste en zelfredzame inwoners. We streven ernaar dat kinderen onder meer door cultuuronderwijs een 'startkwalificatie' meekrijgen voor een inspirerend, betekenisvol en succesvol leven.

2.6.2 Huidige situatie

Het kunst- en cultuuronderwijs in het primair en in het voortgezet onderwijs wordt in Woerden uitgevoerd door KUVVO (Kunstzinnige Vorming). KUVVO is een samenwerkingsverband van alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs in Woerden en werkt aan de verankering van cultuureducatie in het onderwijs, borgt de samenwerking tussen cultuur en onderwijs en stimuleert cultuurparticipatie. KUVVO bereikt via scholen ook kwetsbare doelgroepen, draagt bij aan burgerschapsvorming en ondersteunt buitenschoolse initiatieven waarbij de koppeling met de wijk gelegd wordt. Leerlingen leren via een structureel programma van erfgoededucatie over de geschiedenis van Woerden. Het Verhaal van Woerden (de lokale historische canon) is hierbij de kapstok.

KUVVO zet in op het verder ontwikkelen van de doorlopende leerlijn cultuur in het onderwijs, en vervult de brugfunctie tussen het cultureel aanbod en de vraag vanuit de scholen. Zij ondersteunt hen bij de beleidsontwikkeling en -uitvoering op het gebied van cultuureducatie.

Leerlingen leren door het programma van KUVVO de lokale culturele omgeving kennen. Naast samenwerking met het onderwijs, werkt KUVVO in Woerden samen met de bibliotheek, het theater en de muziekschool, het museum en het lokale culturele platform

2.6.3 Behoeftte aan ontwikkeling

- De toegevoegde waarde van KUVVO kan nog vergroot worden door het ontwikkelen van maatwerkprojecten, en door een relatie te leggen met de gemeentelijk doelstellingen in het sociaal domein: met welke activiteiten kan de KUVVO een bijdrage leveren aan de (toekomstige) participatie van onze inwoners aan de (inclusieve) samenleving.
- Zorgpunt is het dalend aantal leerlingen in het onderwijs in Woerden. De schoolbesturen ondersteunen de KUVVO namelijk met een vast bedrag per leerling. Dit is de helft van de begroting, een kwart wordt opgebracht door de gemeente en een kwart via projectsubsidies. Inmiddels richt KUVVO zich ook op het binnenhalen van fondsen voor het realiseren van hun programma-aanbod.

2.7 Natuur en Milieu Educatie

2.7.1 Uitgangspunt

Het uitgangspunt voor Natuur- en Milieueducatie (NME) is het leveren van een bijdrage aan meer begrip en respect voor de natuur en mensen stimuleren om natuur en milieu mee te nemen in de afwegingen in het dagelijks handelen. NME gaat nadrukkelijk verder dan alleen natuuronderwijs. NME gaat over de relatie tussen mens en omgeving en is een belangrijk instrument op weg naar een duurzame samenleving.

2.7.2 Huidige situatie

NME Woerden is onderdeel van het Natuur- en Duurzaamheidscommunicatie van de Omgevingsdienst regio Utrecht en verzorgt ook NME in omliggende gemeenten. In Woerden wordt in het NME-Centrum InBredius natuur en milieueducatie aangeboden voor schoolklassen uit het basisonderwijs. Daarnaast kunnen scholen en kinderopvangorganisaties lesmaterialen bestellen en deelnemen aan excursies. In Harmelen worden op de basisscholen excursies voor natuur en milieueducatie verzorgd door de Stichting De Kievit. Ook op het Oortjespad in Kamerik hebben excursies voor de groepen 1-3 plaatsgevonden; deze excursies worden met ingang van 2017-2018 volledig opgenomen in het reguliere NME-aanbod voor de basisscholen. Verder biedt NME-projecten die bijdragen aan een groter bewustzijn van een duurzame samenleving, zoals de projecten 'warme truiendag' en '(zwerf)afval'. Verschillende scholen hebben hier in het afgelopen jaar aan deelgenomen.

2.7.3 Behoeftte aan ontwikkeling

- In 2016 is het project 'Groen doet goed' gestart. Groen doet goed is een samenwerkingsverband tussen Utrechtse gemeenten en alle terrein beherende organisaties in Utrecht en wordt mogelijk gemaakt door de Provincie Utrecht. Samen zorgen zij ervoor dat kinderen tussen 4 en 12 in de grote steden de natuur binnen en buiten de stad vaker gaan beleven. Verschillende activiteiten zijn gerealiseerd, waar scholen en naschools aanbod gebruik van hebben gemaakt, allen met het doel kinderen op een laagdrempelige wijze nader kennis te laten maken met de eigen natuurlijke leefomgeving. Verschillende partners⁷ van Groen doet goed zijn hierbij betrokken. Voor de periode 2016 t/m 2019 is jaarlijks 16.500 beschikbaar voor initiatieven die dit doel stimuleren.
- Binnen de gemeente is aandacht voor de mogelijkheid scholen afvalvrij te helpen worden, wat ook een educatief element heeft. In de komende periode wordt dit nader uitgewerkt.

⁷ De betrokken partners van Groen doet goed Woerden zijn: NME Woerden (InBredius), Bewegteam Woerden, Brede School Woerden en Nu Doen! Woerden, Natuurterrein De Kievit Harmelen, Volkstuinvereniging Woerden, IVN Woerden en KNNV.

3. Onderwijs en economie

3.1 Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt

3.1.1 Uitgangspunt

Met het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt willen we jongeren stimuleren goed voorbereid de arbeidsmarkt betreden. In de Investeringsagenda JONG geven we aan dat we ernaar streven dat jongeren uit dát opleidingsaanbod kunnen kiezen, dat is afgestemd op de (regionale) arbeidsmarkt. Het proces om goed voorbereid die stap op de arbeidsmarkt te zetten, start al vroeg in het onderwijsproces. Een soepele aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt wordt bevorderd door een goede doorgaande leerlijn vanaf de eerste schooldag. We vinden het belangrijk dat er doorgaande ontwikkellijn gedurende de onderwijsperiode is en dat er sprake is van een goed contact tussen de verschillende schoolsoorten tot aan het beroepsonderwijs, waar díe vaardigheden worden geleerd waar het (lokale) bedrijfsleven behoefte aan heeft.

3.1.2 Huidige situatie

Op dit moment ligt onze focus met name op het gebied van de aansluiting tussen technisch onderwijs op het VMBO en het technisch bedrijfsleven. In Woerden speelt het Woerdens Techniek Talent (WTT) hierbij een belangrijke rol. Het WTT verzorgt voor de verschillende leerjaren op het primair en het voortgezet onderwijsprojecten die aansluiten bij de te leren cognitieve vaardigheden, allen gericht op het kennismaken met techniek en technische activiteiten.

De scholen voor voortgezet onderwijs in Woerden hebben voor het VMBO-onderwijs een aanbod voor techniek. Het Kalsbeek College biedt het technisch profiel PIE (productie, innovatie en energie) aan. Het Minkema College biedt de niveaus VMBO-basis en –kader technische keuzevakken aan. Daarnaast heeft het Minkema College het initiatief om een MAVO-Tech te realiseren. Op de hogere niveaus HAVO en VWO bieden beide scholen de technische profielen aan.

In samenwerking tussen het ID-college in Woerden en DARE wordt op dit moment op het niveau van middelbaar beroepsonderwijs de opleiding Elektronica niveau-4 verzorgd.

3.1.3 Behoeftte aan ontwikkeling

- De vraag naar goed opgeleid technisch personeel is manifest aanwezig bij het lokale Woerdense technisch bedrijfsleven. Met het oog op de vraag van het technisch bedrijfsleven in Woerden, de veranderende profielen op het Voortgezet Onderwijs en ontwikkelingen in de regio met betrekking tot nieuwe scholen en te kiezen profielen, is het initiatief opgestart om een technische faciliteit op te richten. Het doel van dit initiatief is het aanbod van technisch onderwijs in de gemeente Woerden te handhaven en daarmee de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te waarborgen. Hiertoe is een externe partij aangetrokken die na een eerste oriëntatiefase van lokale en regionale ontwikkelingen de behoefte van de verschillende betrokken partijen (onderwijs en bedrijfsleven) in kaart brengt, om met de kennis van de behoeften van de scholen en van WTT een hierop aansluitend aanbod te creëren dat in een technische faciliteit gerealiseerd kan worden.
- Aansluitend op het thema ‘ouderbetrokkenheid’ willen we samen met scholen onderzoeken of en op welke wijze de gemeente een stimulerende rol zou kunnen spelen in het meer betrekken van ouders tijdens het keuzeproces van hun kinderen voor een vervolgopleiding.

3.2 Jongeren in een kwetsbare positie

3.2.1 Uitgangspunt

We vinden het belangrijk dat alle inwoners meedoen in de samenleving. Elk kind en iedere jongere heeft recht op onderwijs. Goed onderwijs via een doorgaande leerlijn van onderwijs naar arbeidsmarkt is belangrijk en moet voor *alle* kinderen en jongeren tot 27 jaar toegankelijk zijn. We willen dat jongeren de opleiding die past bij hun capaciteiten afronden en vanuit het onderwijs doorstromen naar de arbeidsmarkt als zelfbewuste en zelfredzame jongvolwassenen. Om een goede uitgangspositie te hebben op de arbeidsmarkt zouden alle jongeren ten minste een startkwalificatie⁸ moeten behalen, om (naar vermogen) te kunnen voorzien in het eigen levensonderhoud.

In onze samenleving is een groep jongeren die kwetsbaar is en ondersteuning nodig heeft bij de overgang van jeugd naar volwassenheid. Zij zijn kwetsbaar doordat ze op een of meerdere leefdomeinen problemen hebben. Het gaat dan vooral om leren, werken, sociale relaties of zelfredzaamheid. Voor deze groep willen we een sluitende aanpak realiseren met een passend aanbod, waarbij we als gemeente samenwerken met onze partners in het onderwijs, met partners van de jeugdhulp en/of jeugdzorg en met partners uit het (lokale) bedrijfsleven.

3.2.2 Huidige situatie

Het RBL (Regionaal Bureau Leerplicht) voert de leerplicht- en kwalificatiefunctie voor kinderen van 5 tot en met 17 jaar en het aan RBL gekoppelde RMC (de regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaters) draagt zorg voor de toeleiding naar de arbeidsmarkt voor 18 tot 23-jarigen. Het verzorgingsgebied betreft de gemeenten De Ronde Venen, Montfoort, Stichtse Vecht, Oudewater en Woerden. RBL voorkomt en bestrijdt schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten. Het RBL zich tevens in voor jongeren in een kwetsbare positie, en ondersteunt gemeenten daarbij om ook deze jongeren te begeleiden naar een plaats op de arbeidsmarkt.

Vrijstellingen

Soms is een leerling om lichamelijke of psychische redenen niet in staat om naar school te gaan. Ouders kunnen dan een beroep doen op artikel 5a⁹, waarbij zij een verklaring overleggen van een onafhankelijk arts. Een vrijstelling kan worden afgegeven voor één schooljaar of tot het einde van de leerplichtige leeftijd. In het schooljaar 2015-2016 zijn drie vrijstellingen afgegeven op basis van artikel 5a en zes vrijstellingen op basis van artikel 5c.

Afgelopen schooljaar is het beleid van het RBL aangescherpt. De werkwijze is dat een onafhankelijke (GGD-)arts die onderzoekt of de jongere inderdaad niet in staat is om onderwijs te volgen, ook het samenwerkingsverband moet raadplegen. De achterliggende reden is dat sinds de invoering van het passend onderwijs de mogelijkheden van onderwijszorgarrangementen zijn verruimd. Als het mogelijk is om onderwijs te volgen, ook al is het maar een paar uur per dag, is een vrijstelling niet nodig. Dit beleid is verankerd in de ambtsinstructie van het RBL.

Thuiszitters

Een thuiszitter is een jongere (5-17 jaar) die een inschrijving heeft op een school maar die zonder geldige reden meer dan 4 weken de lestijd verzuimt, zonder dat de leerling een vrijstelling heeft van leerplicht. Ziekteverzuim is een geldige reden om niet naar school te kunnen, zij worden dan ook niet als thuiszitter geregistreerd. In het schooljaar 2015/2016 telde Woerden zeven thuiszitters.

⁸ Een startkwalificatie is een diploma op minimaal HAVO-niveau of MBO niveau 2.

⁹ De belangrijkste vrijstellingen van de inschrijvingsplicht zijn:

- Artikel 5 a: vrijstelling van inschrijving wegens lichamelijke of psychische ongeschiktheid.
- Artikel 5 b: vrijstelling van inschrijving wegens bezwaar tegen de richting van het onderwijs.
- Artikel 5 c: vrijstelling van inschrijving wegens inschrijving op een school in het buitenland.

Er zijn zeer uiteenlopende redenen waarom leerlingen (tijdelijk) niet meer naar school gaan en thuis zitten. Uit onderzoek van Ingrado, de beroepsvereniging voor leerplichtambtenaren, blijkt dat bij het overgrote deel van de jongeren dat thuiszit sprake is van gecombineerde problematiek¹⁰.

Voortijdig schoolverlaters (VSV-ers)

Jongeren die zonder startkwalificatie staan ingeschreven bij een opleiding en het onderwijs hebben verlaten voordat zij een startkwalificatie hebben behaald, noemen we VSV-ers. De kerntaak van het RMC is om VSV-ers in beeld te brengen en deze terug te begeleiden naar een passend onderwijstraject, werk of een combinatie daarvan (een leerwerkplek). Op regionaal niveau zijn prestatieafspraken gemaakt tussen gemeenten en onderwijsinstellingen om het aantal VSV-ers in de regio te verminderen. Dat heeft inmiddels geresulteerd in de SchoolWerkt-agenda waar op regionaal niveau afspraken worden gemaakt en over de aanpak van voortijdig schoolverlaten. Van de Woerdense jongeren heeft in het schooljaar 2015/2016 1,1% van de jongeren op het VO en MBO de school voortijdig verlaten.

Project JOW! (Jongeren Onderwijs Werkt!)

Met de invoering van de Participatiewet zijn gemeenten meer dan voorheen verantwoordelijk voor de ondersteuning van de jongeren in een kwetsbare positie¹¹. Regionale afspraken over de ondersteuning van deze jongeren hebben in 2016 geleid tot het opstarten van het project JOW!, waarvan de uitvoeringstaken in eerste instantie in handen zijn van het RMC. Dit project richt zich op de uitstroom uit het Praktijkonderwijs (Pro) en het Voortgezet speciaal onderwijs (Vso). Regionale samenwerking met de sociale teams van deelnemende gemeenten is van belang, zo ook de samenwerking met Woerden Wijzer. RMC vervult, als dat nodig blijkt, de schakelfunctie naar het team van Woerden Wijzer. Samen met de jongere onderzoekt het RMC het ontwikkelingsperspectief van de jongeren, namelijk of 1) onderwijs nog tot de mogelijkheden behoort, 2) een traject naar betaald werk kan worden ingezet of 3) het eerst noodzakelijk is dat zorg wordt ingezet voor deze jongere. Met betrokkenen wordt een traject uitgezet waarbij relevante partijen worden ingeschakeld (onderwijsinstellingen, Ferm Werk, WoerdenWijzer, etc.). Gedurende het traject monitort JOW! de voortgang en stuurt bij wanneer dat noodzakelijk is.

3.2.3 Behoeftte aan ontwikkeling

- Er vindt een evaluatie plaats van het project JOW!. Voorlopige conclusies zijn dat het project nog onvoldoende bekend is in de samenleving en dat relevante partijen nog meer gezamenlijke verantwoordelijkheid zouden moeten nemen voor deze groep inwoners. Daarnaast is er behoefte aan een meer outreachende aanpak om ook de zogenaamde 'bankzitters' te bereiken en aan een uitbreiding van de doelgroep naar 27 jaar.
- In aansluiting op de evaluatie van het project JOW! en de conclusies die we vervolgens kunnen trekken, onderzoeken we hoe de activiteiten van JOW! meer integraal onderdeel kunnen worden van de lokale sociale infrastructuur. Daarbij is (wat Woerden betreft) vooral aan de orde op welke wijze het proces kan worden ingericht waardoor RMC, Ferm Werk en WoerdenWijzer optimaal samenwerken, maar ook hoe de verbinding kan worden gelegd met het brede jongerenbeleid en vrijwilligersorganisaties.

¹⁰ De achterliggende redenen van thuiszitten zijn zeer divers. De vijf meest voorkomende redenen, vaak in combinatie, zijn 1) Psychiatrische problemen, 3) Wachtlijst problematiek, 4) Bureaucratie, waarbij door regels en procedures geen rekening wordt gehouden met de problematiek van de jongere, 5) Thuisproblematiek door bijvoorbeeld het ontbreken van structuur of geen veilige thuissituatie.

¹¹ Voor de invoering van de Participatiewet kregen deze jongeren veelal een Wajong-uitkering en ondersteuning door het UWV.

3.3 Volwasseneducatie

3.3.1 Uitgangspunt

Een goede (taal)ontwikkeling van jonge kinderen is de basis voor een goede start op de basisschool. Het draagt in positieve zin bij aan schoolresultaten die worden behaald en het blijft gedurende de gehele schoolontwikkeling van belang taalvaardigheden goed te onderhouden. Ook voor kinderen en jongeren van nieuwkomers is het van belang de Nederlandse taal zo snel en zo goed mogelijk te leren om zich optimaal te kunnen ontwikkelen tot zelfredzame inwoners in de samenleving met als uiteindelijk doel volwaardig deel te kunnen nemen aan het arbeidsproces.

In het kader van 'een leven lang leren' vinden we het ook belangrijk dat volwassenen zich verder kunnen ontwikkelen. Volwasseneducatie maakt daarom onlosmakelijk deel uit van de onderwijsagenda. Volwasseneducatie is op dit moment vooral gericht op het versterken van taalvaardigheden en daarnaast op rekenvaardigheden en digitale vaardigheden.

3.3.2 Huidige situatie

Niet-inburgeringsplichtige inwoners

Via de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) kunnen mensen van 18 jaar en ouder die niet-inburgeringsplichtig zijn, hun taal- en rekenvaardigheden verbeteren. Een goede beheersing van de Nederlandse taal is van belang voor zelfredzaamheid in het maatschappelijk leven en draagt op een positieve wijze bij aan participatie op de arbeidsmarkt. Het doel van deze wet is volwassenen, die om wat voor reden ook moeite hebben met lezen en schrijven, te ondersteunen in hun taalvaardigheden. Er wordt onderscheid gemaakt tussen formele en non-formele educatie. Formele taaltrajecten worden aangeboden door de organisatie NLEduatie en worden gegeven op twee locaties in Woerden. Deze trajecten leiden op tot een diploma, die voor deelnemers van belang is voor het vinden van een baan. Een wat laagdrempeliger aanbod wordt verzorgd door het Taalhuis en door Prago (Praktisch Gericht Onderwijs), de zogenaamde non-formele trajecten. Deze leiden niet tot een diploma, maar mensen worden op een laagdrempelige wijze en via maatwerk begeleid in hun taalvaardigheden. Prago richt zich op mensen met een leerbeperking en geeft een keer per week groepsgewijs taallessen in het Futura College. Het Taalhuis is een samenwerkingsverband van verschillende maatschappelijke organisaties in Woerden die contact hebben met (kwetsbare) inwoners die mogelijk moeite hebben met lezen en schrijven. Zij zorgen indien zij dit signaleren voor doorverwijzing naar het Taalhuis. Het Taalhuis is eind 2015 opgericht en leidt vrijwilligers via de Stichting Lezen en Schrijven op tot taalmaatje. Deelnemers aan non-formele educatie leren beter lezen en schrijven, wat hen zelfbewuster maakt en waardoor de drempel tot maatschappelijke participatie lager wordt. Inmiddels zijn ongeveer 50 vrijwilligers getraind tot taalmaatje en er zijn ruim 100 inwoners die via het Taalhuis een taaltraject hebben gevolgd.

De subsidieperiode van de WEB gold van 2015 tot en met 2017. Inmiddels is bekend dat deze periode met een jaar wordt verlengd. Het is nog niet duidelijk of de rijksbijdrage van de WEB na 2018 wordt voortgezet.

Inburgeringsplichtige inwoners

Nieuwe inwoners die nog moeten inburgeren sluiten voor hun taallessen een lening af bij DUO. Ze worden gedurende hun inburgeringstraject begeleid door Vluchtelingensteunpunt Groene Hart. De meeste nieuwkomers volgen deze cursus bij het taal instituut TopTaal. De focus voor de formele taallessen ligt in eerste instantie op het leren spreken van de Nederlandse taal. Het burgerinitiatief Wij zijn Woerden biedt deze inwoners, in samenwerking met het vluchtelingensteunpunt en TopTaal, aanvullend op de taallessen de mogelijkheid om gekoppeld te worden aan een taalmaatje. Op deze manier krijgen zij extra ondersteuning in hun taalontwikkeling en worden op een persoonlijke wijze geholpen bij hun inburgering in de Woerdense samenleving. Tevens worden vrijwilligers van Wij zijn Woerden ingezet tijdens de formele taallessen voor inburgeringsplichtigen.

3.3.3 Behoeftte aan ontwikkeling

- Er worden reeds verschillende interventies ingezet voor jong tot oud en voor verschillende groepen in de samenleving. Deze inzet heeft in alle gevallen uiteindelijk het doel om zelfredzaamheid te bevorderen en participatie in de maatschappij en uiteindelijk op de arbeidsmarkt te vergroten. De verwachting is dat in de komende jaren meer aandacht zal zijn voor de taalontwikkeling van statushouders en vluchtelingen in Woerden, zowel voor kinderen als voor ouderen. In samenwerking met de verschillende scholen, de samenwerkingsverbanden en partners die ondersteunend zijn in de taalontwikkeling wordt toegewerkt naar een aansluitend netwerk. Het doel is dat iedere inwoner met een taalvraag die is gericht op verbetering van participatie in de samenleving en op de arbeidsmarkt ondersteuning krijgt in het versterken van zijn of haar taalvaardigheden.
- Er wordt in 2017 een taalbeleidsplan ontwikkeld waarin dit netwerk van vraag en behoefte van inwoners en het aanbod door verschillende partners met de onderlinge relaties in kaart wordt gebracht. Op deze wijze ontstaat een heldere lokale taalinfrastructuur, waar leermogelijkheden voor iedereen voorhanden zijn en taalondersteuning op maat geboden kan worden.
- We willen daarnaast behalve op het verbeteren van taalvaardigheden ook inzetten op het versterken van rekenvaardigheden en digitale vaardigheden. De bibliotheek biedt op dit moment al trainingen op het gebied van digitale vaardigheden. Aan cursussen op het gebied van rekenvaardigheden, en in het bijzonder gericht op budgettering, lijkt - gelet op de problematiek die wordt geconstateerd bij schuldhulpverlening – behoefte te zijn. Het blijkt echter moeilijk mensen die hiervoor in aanmerking komen door te leiden naar passende hulpverlening. In samenwerking tussen gemeente, lokale maatschappelijke organisaties en opleidingsinstellingen wordt gezocht naar een passend aanbod voor mensen die behoefte hebben aan begeleiding op dit gebied, en hiervoor in het najaar van 2017 een aanbod te realiseren.

4. Onderwijs en zorg

4.1 Passend onderwijs

4.1.1 Uitgangspunt

De Wet Passend Onderwijs is per 1 augustus 2014 ingegaan. Het doel van de Wet passend onderwijs is dat voor alle leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte (van basisonderwijs tot en met Mbo) *zo passend mogelijk* onderwijs wordt gerealiseerd. Het is één van de vier transities binnen het sociaal domein, die we integraal willen verbinden vooral met (vooral) de transformatie van de jeugdhulp. Gemeenten en samenwerkingsverbanden zijn beide verantwoordelijk voor hulp aan kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte. De school en het samenwerkingsverband zijn verantwoordelijk voor de onderwijsgerelateerde ondersteuning of de ondersteuning in het leerproces. Het bestuur van de school heeft een zorgplicht voor de leerlingen. Het SWV draagt zorg voor een dekkend aanbod aan onderwijsvoorzieningen, veelal door het bieden van basisondersteuning binnen de scholen, aangevuld met arrangementen voor extra ondersteuning. De gemeente is vanuit de Jeugdwet verantwoordelijk voor de ondersteuning van kinderen in moeilijke opvoedingssituaties en voor kinderen met een algemene ondersteuningsbehoefte.

Regionaal is er afstemmingsoverleg tussen de gemeenten en de samenwerkingsverbanden in de (ambtelijke en voorbereidende vergadering van de) Regionale Educatieve Agenda. Minimaal 1 keer per jaar is er regionaal bestuurlijk overleg tussen gemeenten en de samenwerkingsverbanden in het Op Overeenstemming Gericht Overleg (wettelijk verplicht vanuit de Memorie van Toelichting bij de wet Passend Onderwijs). In het OOGO worden in elk geval de ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden besproken, evenals de beleidsplannen jeugd van de gemeenten. Ook worden er inhoudelijke beleidsthema's rondom zorg en onderwijs besproken.

Binnen de regio Utrecht West zijn er drie samenwerkingsverbanden passend onderwijs:

- Passenderwijs (samenwerkingsverband voor 82 scholen voor PO in UW)
- SWV VO RUW (samenwerkingsverband voor 5 VO-scholen in UW)
- Berseba (samenwerkingsverband voor 3 scholen voor reformatoisch basisonderwijs in UW)

4.1.2 Huidige situatie

In 2016 heeft het OOGO de regionale Samenwerkingsagenda Passend Onderwijs Utrecht West 2016-2018 vastgesteld. In deze samenwerkingsagenda zijn de volgende doelstellingen voor samenwerking tussen gemeenten en samenwerkingsverbanden benoemd. De doelstellingen zijn ondergebracht in de onderstaande thema's:

- Preventie en toegang / verbinding tussen gemeenten en onderwijs;
- Integraal arrangeren / OnderwijsZorgArrangementen (OZA);
- Thuiszitters;
- Aansluiting arbeidsmarkt en participatie.

4.1.3 Behoeft aan ontwikkeling

Voorliggende jeugdhulp/ onderwijszorgarrangementen

In Woerden is in het kader van het 'integraal arrangeren' de pilot van jeugdhulpwerkers op het VO verduurzaamd naar de *vijf VO-locaties in Woerden*. Jeugdhulpwerkers van Timon en Reinaerde bieden voorliggend en kortstondige jeugdhulp aan de leerlingen op de scholen, die te maken hebben met persoonlijke en/of thuis gerelateerde problemen die doorwerken in het onderwijs. Dit vanuit het

oogpunt van vroegsignalering en preventie, zodat grotere problemen voorkomen kunnen worden. De overeenkomst met de zorgaanbieders Timon en Reinaerde is voor het jaar 2017 afgesloten. In de tweede helft van 2017 onderzoeken we de behoeften en mogelijkheden voor continuering van deze vorm van hulp.

Op de *SBO De Keerkring* wordt ook jeugdhulp aangeboden door Youké. In 2015 en 2016 was dit integrale arrangement specifiek voor kleuters. Per 2017 is de inzet van jeugdhulp verbreed naar alle leerlingen van de school. Op basis van tussentijdse monitoring van resultaten bepalen we vorm van dit integrale arrangement per 2018.

Met het *ID-college, vestiging Woerden*, is een eerste verkennend gesprek gevoerd over nut en noodzaak van inzet van jeugdhulp op het Mbo Woerden. Aan het Mbo is gevraagd om een specifiek plan in te dienen, zodat in aansluiting op specifieke vragen en ontwikkelingen van het ID-college, eventueel vanuit het investeringsfonds inzet van jeugdhulp gefinancierd kan worden. Het Mbo heeft echter nog geen concreet plan ingediend.

Thuiszitters

In het kader van het landelijke thuiszitterspact is tijdens het OOGO van 23 maart 2017 de notitie 'Van Thuiszitten naar Schoolgaan' vastgesteld. Hiermee zijn de kaders voor het gezamenlijke beleid rondom vrijstellingen en thuiszitters uitgezet. In de komende jaren zal intensief samengewerkt worden tussen Woerdenwijzer, de samenwerkingsverbanden, het RBL/RMC en de GGD, om het aantal thuiszitters in de breedste zin van het woord te verminderen.

Samenwerking Woerdenwijzer en samenwerkingsverbanden

Op casusniveau weten Woerdenwijzer en de samenwerkingsverbanden elkaar steeds beter te vinden. Met respect voor elkaars verantwoordelijkheden wordt zoveel mogelijk samengewerkt in het belang van het kind. Drie keer per jaar zijn er afstemmende en lerende bijeenkomsten tussen beleid en uitvoering Woerdenwijzer en de samenwerkingsverbanden. Aan de samenwerkingsverbanden wordt gevraagd welke jeugdhulpaanbieders zij gecontracteerd willen hebben in Utrecht Westverband om de integrale arrangementen nog beter aan te laten sluiten.

I-PGB

In het kader van het Integraal PersoonsGebondenBudget (I-PGB) wordt op integrale wijze ondersteuning geboden aan inwoners op het gebied van de thuissituatie, school, werk, zorg, mobiliteit, et cetera. Zorg en onderwijs raken elkaar binnen deze integrale ondersteuning. Onder het motto van '1 kind – 1 gezin – 1 plan' speelt onderwijs een wezenlijke rol binnen de positie van een gezin. In de gemeenten Delft en Woerden loopt de pilot I-PGB inmiddels geruime tijd en in de samenwerking met onderwijs heeft het samenwerkingsverband Passenderwijs een bereidwillige houding getoond. Het voornemen is om de pilot I-PGB in de tweede helft van 2017 te verduurzamen en structureel op te nemen in regulier beleid. Hiervoor blijft inhoudelijke afstemming met de samenwerkingsverbanden van belang, met respect voor ieders (wettelijke) verantwoordelijkheid.

5. Onderwijs en huisvesting

5.1 Onderwijshuisvesting

5.1.1 Uitgangspunt

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor de huisvesting van het primair- en voortgezet onderwijs. Hieronder valt ook de huisvesting van het speciaal onderwijs¹². Via de algemene uitkering ontvangt de gemeente gelden voor de uitvoering van deze taken. Deze gelden zijn niet geoormerkt. Met betrekking tot de huisvesting van het MBO, het HBO en het universitair onderwijs heeft de gemeente geen wettelijke taken.

5.1.2 Huidige situatie

Valt (vervangende) nieuwbouw ca. onder de verantwoordelijkheid van de gemeente, voor het onderhoud en de exploitatie van de schoolgebouwen zijn de schoolbesturen verantwoordelijk. De scholen krijgen hiervoor rechtstreeks een bijdrage van het Rijk. De schoolbesturen zijn (meestal) juridisch eigenaar van de gebouwen en de gemeente economisch eigenaar.

Het onderwijshuisvestingsbeleid is een gedeelde verantwoordelijkheid van gemeente en schoolbesturen PO en VO gezamenlijk. Minimaal 1x per jaar overleggen partijen over dit beleid in het wettelijk verplichte 'op overeenstemming gericht overleg' over de huisvestingszaken. In Woerden noemen we dit het consensusoverleg.

In de Onderwijshuisvestingsverordening gemeente Woerden 2015 is vastgelegd op welke manier gemeente en schoolbesturen met elkaar omgaan als er een beroep wordt gedaan op een van de onderdelen die tot zorgplicht van de gemeente behoren.

5.1.3 Behoeft aan ontwikkeling

- De gedeelde verantwoordelijkheid tussen (vervangende) nieuwbouw enerzijds en onderhoud en exploitatie anderzijds staat een adequaat onderwijshuisvestingsbeleid soms in de weg. Lastig kan zijn de vraag hoe lang van een schoolbestuur verwacht mag worden dat men goed onderhoud verricht in relatie tot de vraag, wanneer van de gemeente verwacht mag worden dat er vervangende huisvesting wordt gerealiseerd. We willen met schoolbesturen daarom gezamenlijk onderzoeken of de organisatie en financiering rond de onderwijshuisvesting op een effectievere manier vorm gegeven kan worden, bijvoorbeeld door doordecentralisatie. In dit model wordt het schoolbestuur ook verantwoordelijk voor (vervangende) nieuwbouw. Scholen en gemeente worden in dit onderzoekstraject extern begeleid door adviseurs van bureau HEVO. Ongeacht de uitkomsten van dit onderzoek werken we samen met de scholen aan een planmatige vernieuwing van alle schoolgebouwen in de komende 40 jaar.
- In Woerden is er momenteel vrij veel leegstand. Leegstaande lokalen verhogen de exploitatielast van de schoolbesturen, omdat hier geen rijksvergoeding tegenover staat. Mede hierom willen we met de scholen op korte termijn in overleg over de vraag welke onderwijsvoorzieningen op welke locatie in de toekomst nodig zijn. Een en ander krijgt zeer waarschijnlijk vorm in een zogenaamd beleidsrijk Integraal Huisvestings Plan. De PO-scholen zullen zich vooral op het wijkniveau richten, terwijl de VO-scholen zich meer regionaal oriënteren. Mede hierom zal op termijn onderzocht worden of het voortgezet onderwijs kan aansluiten bij een reeds bestaand RPO (Regionale Plannen Onderwijsvoorzieningen), waar schoolbesturen met elkaar afspraken maken

¹² Concreet is de gemeente voor het PO en VO (financieel) verantwoordelijk is voor de volgende huisvestingsaangelegenheden:(vervangende) nieuwbouw en uitbreiding van de schoolgebouwen, herstel van constructiefouten, schadeherstel (na inbraak, brand, vandalisme etc.), eerste inrichting met meubilair en onderwijsleerpakket, ingebruikgeving leegstand, medegebruik en beschikbaarstelling accommodaties voor lichamelijke oefening.

over de planning van het onderwijsaanbod, zowel wat betreft spreiding van de voorzieningen als het inhoudelijke aanbod.

6. Financieel kader

6.1 Financiën

Onderstaand overzicht is een weergave van de uitgaven van de verschillende speerpunten. Dit zijn allen reeds bestaande budgetten. De uitgaven voor kunst- en cultuuronderwijs wordt gedekt door de vanuit het cultuurbeleid en natuur- en milieueducatie vanuit het budget voor de milieudienst. Het project JOW! Is apart geraamd en wordt gedekt vanuit budget voor RBL.

Speerpunten	2017	2018	2019
Onderwijs en maatschappij			
Onderwijsachterstandenbeleid (VVE, Schakelklas, taalstimuleringsprojecten)	430.000	430.000	? *
Burgerschapsvorming (MaS)	8.000	8.000	8.000
Bewegingsonderwijs	50.000	25.000	-
Vangnet zwemonderwijs	5.000	5.000	-
Algemeen onderwijsbeleid	100.000	100.000	-
Onderwijsbijeenkomst	7.500	7.500	7.500
<i>Kunst- en cultuuronderwijs (KUVVO)</i>	<i>83.000</i>	<i>83.000</i>	<i>83.000</i>
<i>Natuur- en milieueducatie (NME)</i>	<i>16.500</i>	<i>16.500</i>	<i>16.500</i>
Onderwijs en economie			
Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt			
- WTT	3.000	3.000	3.000
- Impuls techniekonderwijs	70.000	-	-
Jongeren kwetsbare positie			
- JOW!	32.000	-	-
- MBO Elektronica	5.000	-	-
<i>Volwasseneducatie</i>			
- WEB	97.000	97.000	? **
Onderwijs en zorg			
Passend Onderwijs			
- Jeugdhulp pilot MBO	35.000	-	-
Onderwijs en huisvesting			
Onderwijshuisvesting			
- HEVO	105.000	-	-

* De rijkstoelage voor Onderwijsachterstandenbeleid is onlangs (mei 2017) controversieel verklaard. In afwachting van nieuw vorm te geven beleid door een nieuw kabinet zal worden bepaald hoe hoog de bijdrage vanaf 2019 zal zijn. De verwachting is dat hier een forse bezuiniging zal plaatsvinden.

** De rijksregeling Wet Educatie en Beroepsonderwijs gold aanvankelijk voor de periode 2015-2017. Deze is met in ieder geval een jaar verlengd. Het is nog onduidelijk hoe hoog de bijdrage vanaf 2019 zal zijn en hoe deze regeling vorm wordt gegeven. Het rijk heeft reeds aangegeven dat de middelen voor volwasseneducatie vanaf 2019 mogelijk naar het gemeentefonds zullen gaan. In de loop van volgend jaar (2018) komt hier meer duidelijkheid over.